

Актуально у номері

Нотаріат упевнено займає визначне місце в правовому та соціальному житті держави

Сьогодні, коли Україна чітко дотримується європейського шляху, усі державні органи зазнають реформування. Про новації у сфері нотаріату нашому виданню розповіла директор Департаменту з питань нотаріату та банкрутства Міністерства юстиції України Зусік Тетяна Вікторівна.

Тетяно Вікторівно, які завдання перед Вами як директором Департаменту з питань нотаріату та банкрутства були поставлені, і чи змінилися пріоритети діяльності Департаменту?

На сьогодні існують питання, які потребують першочергового вирішення, а також є завдання на перспективу. Перш за все, нотаріуси мають стати одним з ключових суб'єктів, які візьмуть на себе функції державних реєстраторів та значно покращать якість послуг у цій сфері. На

сьогодні актуальним є нормативно-правове врегулювання розширення кола повноважень нотаріусів щодо державної реєстрації.

Крім того, потребують оптимізації питання контролю за діяльністю нотаріусів, здійснення заходів, спрямованих на покращення та спрощення роботи нотаріусів, наприклад, надання доступу нотаріусів до Державного реєстру актів цивільного стану та Єдиного державного реєстру судових рішень, удосконалення процедури реєстрації нотаріальної діяльності.

Врегулювання цих питань має бути здійснене шляхом внесення змін до нормативно-правових актів, зокрема, до Закону України «Про нотаріат», в якому обов'язково має бути передбачено поступовий перехід до створення «єдиного» нотаріату.

Заступник, при роз...
Державному реєстру актів цивільного стану та Єдиному державному реєстру судових рішень, удосконалення процедури реєстрації нотаріальної діяльності.
Слід наголосити, що реформа нотаріату не є самоціллю, а лише результатом реформування держави. Важливою умовою успішної реформи є покращення доступу громадян до державних послуг.
Враховуючи політику України щодо інтеграції з Європою, Україна розробила план реформи державної реєстрації, який стосується до кінця цього року. Наступний етап цього процесу – чому важливе концепція реформи, і що уже зроблено?
Запровадження реформи державної реєстрації має бути здійснено за участю нотаріусів. Це повноваженнями державних реєстраторів відбулось у 2013 році. Наступний крок – забезпечення новий етап реформи – питання якості надання послуг державної реєстрації, доступності

Безумовно, при розробці вказаного Закону повинні враховуватись положення напрацьованих попередніх редакцій, всі недоліки існуючих законодавчих ініціатив, досвід ефективно діючої системи латинського нотаріату інших держав.

Слід наголосити, що реформування нотаріату не є самоціллю. В кінцевому результаті реформування спрямоване на забезпечення фізичних та юридичних осіб належними нотаріальними послугами, покращення доступу до цих послуг.

Враховуючи політику держави та досвід іноземних країн, Міністерство юстиції України розробило покроковий план реформування сфери державної реєстрації, яким передбачається до кінця цього року завершити основний етап цього реформування. У чому полягає концепція цієї реформи, і що уже зроблено?

Запровадження реєстрації речових прав за участю нотаріусів та наділення їх повноваженнями державних реєстраторів відбулось у 2013 році. Такий новаційний крок забезпечив: вирішення питань якості надання послуг з державної реєстрації, доступності цих послуг

для населення; запобігання корупційним проявам у цій сфері. Можна констатувати, що реформа в галузі реєстрації речових прав була однією з найуспішніших саме завдяки тому, що вторинну реєстрацію прав та їх обтяжень при вчиненні нотаріальних дій законодавець уповноважив здійснювати нотаріусів.

На сьогодні реформування має своє логічне продовження, яке полягає у розширенні суб'єктів, що здійснюють державну реєстрацію.

Мін'юст взяв участь у розробці двох проектів Законів України для спрощення процедур реєстрації бізнесу та речових прав: «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (реєстр. № 2982 від 2.06.2015 року) та «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (реєстр. № 2983 від 2.06.2015 року).

Запропоновані в цих проектах новації забезпечать децентралізацію повноважень та запровадять вільний вибір суб'єкта реєстрації. Право проводити такі дії буде надано: органам місцевого самоврядування та держадміністраціям;

нотаріусам (незалежно від вчинення нотаріальної дії); державним виконавцям (накладення та припинення обтяжень речових прав на нерухоме майно).

Скажіть, будь ласка, як покращиться надання адміністративних послуг після прийняття цих законів?

Прийняття цих законів забезпечить покращення якості надання адміністративних послуг шляхом:

- створення конкурентного середовища між суб'єктами, які наділені повноваженнями з проведення державної реєстрації;
- запровадження принципу екстериторіальності в межах області для державної реєстрації речових прав на нерухоме

майно та в межах України для державної реєстрації бізнесу та громадських формувань;

- запровадження можливості подання електронних документів для державної реєстрації;
- заповнення заяви безпосередньо державним реєстратором.

Крім того, забезпечується удосконалення сервісів, які надаються громадянам, оскільки:

- вводяться механізми, які скоротять кількість відмов у державній реєстрації майна та обтяжень;
- уніфікуються процедури реєстрації юридичних осіб, громадських формувань та фізичних осіб-підприємців;
- скоротиться перелік документів для реєстрації бізнесу;
- буде розкрито інформацію про права на нерухоме майно як за об'єктом, так і за суб'єктом;
- створяться нові можливості надання інформації про нерухоме майно для органів державної влади та інших юридичних осіб залежно від потреб (офіційна статистична інформація, вибірка за певними об'єктами нерухомого майна тощо);

- скасується щорічне підтвердження та щорічна подача фінансової звітності;
- забезпечиться перехід на електронну форму документів.

На майбутнє за державою планується залишити лише функції: власника і адміністратора реєстрів; надання суб'єктам реєстрації допуску до даних реєстрів; визначення стандартів надання послуг з реєстрації. Усі інші функції з реєстрації, в процесі готовності приймаючих суб'єктів, мають бути передані місцевим органам влади, нотаріусам.

Чи стосуються реформи полегшення ведення бізнесу в аграрних регіонах?

У межах реформування для полегшення ведення бізнесу в аграрних регіонах право проводити реєстрацію договорів оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення було надане нотаріусам з 25 березня 2015 року Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення повноважень нотаріусів та особливостей реєстрації похідних речових прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення». Слід зазначити, що при цьому для оптимізації процесу реєстрації прав передбачено можливість подачі заяви про реєстрацію також і в електронній формі.

Щодо проекту Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» розкажіть детальніше. Яка основна мета проекту Закону, що нотаріуси відтепер зобов'язані робити, чого уникати?

Хочу ще раз підкреслити, що нотаріуси відіграли важливу роль у реформуванні реєстраційної системи України. Як показала практика останніх двох років, нотаріуси на високому рівні виконують функції реєстраторів. Враховуючи це, з метою подальшого вдосконалення та спрощення процедури у сфері державної реєстрації, Міністерством юстиції України як головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері нотаріату, було прийнято рішення щодо розширення функцій нотаріусів у сфері реєстрації

шляхом надання нотаріусам права здійснювати державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців. Для впровадження зазначеного, Міністерство юстиції України взяло активну та безпосередню участь у розробці проекту Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Якими правами будуть наділені нотаріуси після прийняття цього Закону?

З прийняттям вказаного Закону нотаріуси будуть наділені правом:

- проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;
- надання відомостей з Єдиного державного реєстру;
- проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридич-

них осіб та державної реєстрації зміни імені або місця проживання фізичних осіб – підприємців;

- проведення державної реєстрації припинення юридичних осіб та державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичними особами – підприємцями;
- внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про державну реєстрацію особи на підставі рішення суду.

Які новачі передбачені згаданим Законом?

Важливою новацією вказаного проекту Закону є надання можливості нотаріусам проводити державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців незалежно від місцезнаходження юридичної особи або місця проживання фізичної особи – підприємця.

Варто зазначити, що у проекті Закону чітко передбачене врегулювання питання плати за державну реєстрацію, а також питання фінансового забезпечення державних та приватних нотаріусів: державних – за рахунок Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством України; приватних – за рахунок 60 відсотків коштів, які надходять від справляння адміністративного збору.

Розширення повноважень нотаріусів у сфері реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців дозволить: зменшити навантаження на державних реєстраторів; підвищити рівень надання послуг у сфері реєстрації бізнесу; стати запобіжником корупції в органах державної реєстраційної служби; наблизити послуги до споживачів.

Чи відбувалося обговорення цього законопроекту, зокрема у Мін'юсті, з громадськістю?

Вказаний проект Закону 13 серпня 2015 року обговорювався у Міністерстві юстиції України на засіданні круглого столу на тему: «Надання нотаріусам доступу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань». У цьому засіданні взяли участь: Міністр юстиції України Павло Петренко, заступник Міністра – керівник апарату Оксана Іванченко, народний депутат України Дмитро Сторожук, працівники департаментів Міністерства, державні та приватні нотаріуси від всіх областей України та міста Києва. Нотаріуси висловили пропозиції до проекту Закону, які були взяті до уваги розробниками.

А як із Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення повноважень нотаріусів та особливостей реєстрації похідних речових прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення»?

Він набрав чинності ще у березні і, з одного боку, розширив повноваження нотаріусів у галузі державної реєстрації речових прав на землю, а з іншого – спростив реєстрацію прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення. Чи не виникало ніяких проблем із застосуванням цього Закону?

Так, як уже зазначалось, 25 березня 2015 року набрав чинності Закон України від 5 березня 2015 року № 247-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення повноважень нотаріусів та особливостей реєстрації похідних речових прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення», яким було внесено, зокрема, зміни до Закону України «Про нотаріат», Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень». Вказаним Законом уповноважено нотаріусів здійснювати функції державного реєстратора прав на нерухоме майно у порядку та випадках, встановлених Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

Водночас нотаріусу надано можливість проводити державну реєстрацію:

- речових прав, похідних від права власності, на земельні ділянки сільськогосподарського призначення незалежно від нотаріального посвідчення договору, на підставі якого виникає таке право;

- права власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення, яке виникло та оформлено в установленому порядку до 1 січня 2013 року, одночасно з державною реєстрацією похідного від нього речового права на таку земельну ділянку.

При здійсненні зазначених дій нотаріуси мають доступ та користуються Державним земельним кадастром.

З метою нормативного врегулювання питання надання доступу нотаріусам до Державного земельного кадастру, Міністерством юстиції України спільно з Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання нотаріусам доступу до Державного земельного кадастру», яка була прийнята на засіданні Кабінету Міністрів України 24 червня 2015 року за № 457 і набрала чинності 17 серпня 2015 року.

Постановою, зокрема, затверджено Порядок доступу нотаріусам до Державного земельного кадастру. Зазначений Порядок визначає умови та підстави доступу нотаріусів до Державного земельного кадастру для здійснення пошуку у Державному земельному кадастрі відомостей про зареєстровану земельну ділянку під час вчинення нотаріальних дій щодо земельної ділянки (крім посвідчення заповіту) та/або під час здійснення державної реєстрації речових прав на земельну ділянку для формування витягу з Державного земельного кадастру про земельну ділянку.

На сьогоднішній день до Державного земельного кадастру подали заявки на підключення 59 нотаріусів, підключено 33 нотаріуси.

Яким, на Вашу думку, має бути нотаріус, котрий надає послуги громадянам?

Український нотаріат – це той важливий інструмент, яким користується громадянське суспільство, побудоване на принципах верховенства права, свободи і відповідальності, поступово утверджуючись у всіх сферах соціально-економічного життя нашої держави.

Саме завдяки праці нотаріусів кожен громадянин має змогу отримати кваліфіковану допомогу та якісні послуги, відчутти підтримку, співчуття і довіру.

Также нотаріус – не просто «постачальник правової інформації», а гарант її законності та достовірності. Визначене законодавством коло повноважень нотаріусів є досить широким. Сьогодні нотаріус з особи, яка виконувала формальні обов'язки, перетворився на одну з ключових фігур, що стабілізує і розвиває практику належного застосування, перш за все, цивільного законодавства.

Нотаріат упевнено займає визначне місце в правовому та соціальному житті держави. У непростий для всієї країни час, виконуючи свої обов'язки на професійному рівні, українські нотаріуси стоять на захисті прав і законних інтересів громадян та мають відповідати своїй посаді високим рівнем кваліфікації, чесності і порядності.

Другого вересня українська юстиція відзначала День нотаріуса. Що б Ви побажали своїм колегам з нагоди цього свята?

Запровадження Дня нотаріату України – це визнання та підтвердження авторитету і відповідальності працівників нотаріату, справедлива винагорода за їх здобутки і досягнення. Сьогодні, впевнена, кожен нотаріус розуміє важливість та відповідальність своєї професії особисто перед людьми і суспільством, усвідомлює, що спільний обов'язок усіх українських нотаріусів – сприяти забезпеченню правового порядку в усіх сферах життєдіяльності людини.

Хочу підкреслити, що професійне свято – не День нотаріуса, а День нотаріату. Цей інститут охоплює, крім нотаріусів, діяльність ширшого кола осіб: посадових осіб органів місцевого самоврядування та консульських установ, працівників Міністерства юстиції України, головних територіальних управлінь юстиції, робота яких безпосередньо пов'язана з нотаріатом. Також значний внесок у розбудові нотаріату України належить науковцям і співробітникам вищих навчальних закладів, що забезпечують підготовку фахівців у сфері нотаріату.

Усім працівникам нотаріату бажаю мирного неба, особистого щастя і, безумовно, успіхів у нашій спільній справі.

*Бесіду вела
Ірина Макаренко*